

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วม
ของชุมชนไทยกวย ไทยเขมรและไทยลาวในจังหวัดสุรินทร์*
THE STUDY OF CULTURAL TOURISM POTENTIAL FOR PARTICIPATION OF
THAI-KUI, THAI KHMER and THAI LAO COMMUNITIES, IN SURIN PROVINCE

ภัทระ อินทรกำแหง

Bhadtara Intaragumhaeng

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

SurindraRajaphatUniversity

Corresponding Author E-mail: phattara.i@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยกวย ไทยเขมรและไทยลาวในจังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนไทยกวย ไทยเขมรและไทยลาว ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทุติยภูมิและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิในพื้นที่ โดยการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิจัยในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนไทยกวย ไทยเขมรและไทยลาว ในจังหวัดสุรินทร์ มีศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีแหล่งโบราณสถาน ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน และสามารถเดินทางเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก ด้านวิถีชีวิตดั้งเดิม มีวิถีการดำเนินชีวิตที่มีการแสดงออกถึงความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง อย่างชัดเจน ด้านภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผลิตภัณฑ์ หัตถกรรมพื้นบ้าน ด้านสิ่งแวดล้อม มีป่าบุงทามและแม่น้ำมูล ที่ชุมชนได้ใช้ประโยชน์เป็นแหล่งอาหารจากธรรมชาติของคนและสัตว์เลี้ยง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ ดำเนินกิจกรรมสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์คุณค่าภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม การนำภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมาใช้ประชาสัมพันธ์ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ศักยภาพ; การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม; การมีส่วนร่วม

Abstract

The study of cultural tourism potential for participation of Thai-Kui, Thai Khmer, and Thai Lao communities, in Surin province, is to learn about the potential of cultural tourism, also to find a strategy to develop the tourism in the communities by studying secondary data and collecting primary data in the area. The data was gathered by interviews and group discussions. After that, it was analyzed and presented in descriptive analysis.

The results showed that the potential for cultural tourism in Thai-Kui, Thai Khmer, and Thai- Lao communities is cultural attractions, such as the archaeological sites which can accommodate tourists to learn about the community's culture and can assist tourists to easily access tourist attractions. As for the traditional way of life, it presents their ethnicity. For cultural wisdom, there is conservation in cultural wisdom, products, and handicrafts. Moreover, for the community environment, there is a cultural landscape of Bung Tham forest and Mun River which is a natural food source for people and pets in the community. Guidelines for developing cultural tourism potential through community involvement include the awareness-raising activities with volunteer participation, the application of cultural wisdom to promote tourism, and participative management to advance potential in sustainable tourism management.

Keywords: Potential; Cultural tourism; Participation

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่จำเป็นกิจกรรมหนึ่งของมนุษย์ การที่มวลมนุษยชาติในโลกได้เดินทางติดต่อระหว่างกันในกลุ่มชนในประเทศและระหว่างประเทศตามอัตภาพจะก่อให้เกิดมิตรไมตรี สัมพันธภาพอันดี มีการแลกเปลี่ยนและการศึกษาวัฒนธรรมระหว่างกันอันจะนำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจและก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ซึ่งประเทศไทยได้มีแนวนโยบายส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนากิจการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยได้รับความสนใจจากรัฐบาลมากขึ้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา โดยเริ่มมีการบรรจุการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2522 – 2524) ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่มีการบรรจุเรื่อง การท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และต่อมาการท่องเที่ยวก็ได้รับการบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตลอดจนมาถึงปัจจุบัน เนื่องจากการท่องเที่ยว เป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราจากต่างประเทศ ซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวได้เพิ่มขึ้นตามอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดการจ้างงานที่สำคัญของคน

ในประเทศ เป็นการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจให้มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว (อดิศยา พวงทอง, 2549)

แผนหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้มีการจัดทำขึ้นทุก ๆ 5 ปี โดยการกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับแนวนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาลในแต่ละสมัย รวมทั้งสถานการณ์การท่องเที่ยวของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้าพิจารณาถึงแผนพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ได้ปรับแนวความคิดจากเดิมที่มีเป้าหมายหลักในการเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว มาเน้นให้คนเป็นจุดมุ่งหมายหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวแทน โดยให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวทุกระดับ ทั้งทางด้าน การวางแผนและการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมโดยรวมของประเทศ (กรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541)

ยุทธศาสตร์ของกระทรวงวัฒนธรรมได้เน้นที่การนำทุนทางวัฒนธรรมของประเทศมาสร้างคุณค่าทางสังคม และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ประกอบกับปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการแสวงหาประสบการณ์ที่มากกว่าการท่องเที่ยวรูปแบบเดิม โดยผ่านการสัมผัสวิถีชีวิตผู้คนและประเพณีท้องถิ่น อีกทั้งแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติกำหนดวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ.2579 (วิสัยทัศน์ 20 ปี) ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) นับว่าเป็นโอกาสดีที่จะทำให้ประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศที่มีทุนทางวัฒนธรรมอยู่มาก และหลากหลายครอบคลุมอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศ ได้นำทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่มาสร้างคุณค่าก่อให้เกิดรายได้ด้วยกระบวนการจัดการและรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลาย ซึ่งได้มีงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวชุมชนผลการวิจัยพบว่า ประโยชน์ของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนนั้นประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เห็นว่าการท่องเที่ยวชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจมากที่สุด คือเกิดรายได้เพิ่มขึ้น การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนเป็นเจ้าของจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ชุมชนได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น (พรหมภัสสร ชุมบุญญูทิพย์, 2556)

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยใช้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชุมชนท้องถิ่นเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ชุมชนมีโอกาสได้นำทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนออกมานำเสนอ เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจเพื่อก่อให้เกิดอาชีพ รายได้แก่ชุมชนและเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่นและระดับประเทศ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีความหลากหลายกระจายอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ และยังมีพิธีกรรมประเพณีและวัฒนธรรมที่ชุมชนท้องถิ่นได้จัดขึ้น

ในแต่ละพื้นที่ที่เคลื่อนไปตามรอบเดือนในแต่ละปี นอกจากจะเป็นการเพิ่มรายได้ด้านการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นแล้ว การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมยังเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นถึงชีวิตวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เข้าใจ ได้สัมผัสกับประสบการณ์การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ทำให้ซาบซึ้งต่อวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชุมชนในท้องถิ่น ลดความเสียหาย และผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน เป็นการท่องเที่ยวในรูปของมวลชน โดยประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ มีส่วนร่วม เป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งทางครอบครัวและสังคมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gareth & Williams (2004) ที่กล่าวว่าในการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะให้ความสำคัญกับประสบการณ์หรือความเพลิดเพลินใจในการท่องเที่ยว

จังหวัดสุรินทร์ ตั้งอยู่ในแหล่งพื้นที่อารยธรรมเก่าแก่ที่เจริญรุ่งเรืองมาช้านาน มีทรัพยากรการท่องเที่ยวกระจายอยู่ทั่วไป ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประเพณีที่หลากหลาย เป็นแหล่งรวมของกลุ่มชนหลายวัฒนธรรมได้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยกูย ไทยเขมร และไทยลาว ที่มีวิถีชีวิตเรียบง่ายมีการสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม อีกทั้งเป็นแหล่งผลิตงานฝีมือ หัตถกรรมอันหลากหลาย ที่ยังคงมีการผลิตแบบดั้งเดิมไว้ และพัฒนาประยุกต์ให้เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นตลาดที่สำคัญในการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นที่หลากหลายในจังหวัดสุรินทร์ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นมีคุณค่า และมีความสำคัญในการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นการสร้างรายได้จากทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นจุดแข็งของชุมชน อย่างไรก็ตามอุปสรรคหนึ่งของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนต่าง ๆ คือ ศักยภาพของผลิตภัณฑ์ หรือสินค้าทางการท่องเที่ยว บริบทชุมชน รวมทั้งอัตลักษณ์ วิถีชีวิตของชุมชนในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน (พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์, 2557) นอกจากนี้ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เกิดจากการพัฒนาทั้งในเมืองและชนบท ความไม่ชัดเจนในบทบาทและแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งในจังหวัดสุรินทร์นั้นยังไม่มีการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีลักษณะของบริบทด้านชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันระหว่างไทยกูย ไทยเขมรและไทยลาวในว่ามีสภาพทางวัฒนธรรมเป็นอย่างไร ทั้งความเป็นมาของชุมชน อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน สภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวตามบริบทของแต่ละชุมชนที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยอยู่บนพื้นฐานของศักยภาพทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับศักยภาพทางด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเฉพาะของแต่ละชุมชน รวมทั้งแนวทางอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชน ที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนที่แท้จริง

จากเหตุผลความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ของกระทรวงวัฒนธรรม และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและกระจายรายได้ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน เนื่องด้วยพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ มีชุมชนไทยกวย ไทยเขมรและไทยลาว ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น มีวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม การดำรงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ที่น่าสนใจ สามารถที่จะพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อันจะทำให้ชุมชนมีรายได้ สามารถพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยกวย ไทยเขมร และไทยลาว ในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ให้ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น ส่งเสริมอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณี และอัตลักษณ์ของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนให้ดำรงคงอยู่ และพร้อมปรับตัวให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต ช่วยให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นตนที่ได้สั่งสมและสืบทอดมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและสังคม อันจะทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและยืนหยัดอยู่ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์อย่างมั่นคงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยกวย ไทยเขมรและไทยลาวในจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยกวย ไทยเขมรและไทยลาวในจังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษครั้งนี้ประชากร ได้แก่ ชุมชนในพื้นที่อำเภอท่าตูม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีบริบทการดำเนินชีวิตในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำมูล โดยกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 3 หมู่บ้าน คือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-กวย บ้านหนองบัว ตำบลกระโพ กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร บ้านบัลลังก์ ตำบลท่าตูม และกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว บ้านน้ำคำ ตำบลท่าตูม

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และการบันทึกภาคสนาม (Field Note) เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูปในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งได้เครื่องมือในการศึกษาศักยภาพในการจัดการ

การทอ่งเพื่อชุมชนตามที่ได้พัฒนามาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปปรับปรุงแก้ไขและเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมทฤษฎีภูมิ รวบรวมข้อมูลทฤษฎีภูมิเกี่ยวกับจำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือนในพื้นที่ศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา รวบรวมเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทอ่งเพื่ออย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของประชาชน ในกิจกรรมการทอ่งเพื่อชุมชน ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ ศึกษาด้านทรัพยากรการทอ่งเพื่อ ทกิจกรรมการทอ่งเพื่อและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนเพื่อนำไปใช้สร้างแบบสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ประชากรเป้าหมาย และขนาดตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครัวเรือนในหมู่บ้านอำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างคือกลุ่มชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการจัดการการทอ่งเพื่อชุมชน และเป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านบ้านบัว หมู่บ้านบัลลังก์ และหมู่บ้านน้ำคำ ไม่ต่ำกว่า 1 ปี จำนวนทั้งสิ้น 30 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) หมู่บ้านละ 3 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) หมู่บ้านละ 2 คน และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั่วไป (General Informants) หมู่บ้านละ 5 คน

การสร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพการทอ่งเพื่อของชุมชนและแนวทางการจัดการการทอ่งเพื่อชุมชน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการทอ่งเพื่ออย่างยั่งยืน 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของการทอ่งเพื่อชุมชนต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน กิจกรรมการทอ่งเพื่ออย่างยั่งยืน และประโยชน์ที่ได้รับจากการทอ่งเพื่อ 4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการทอ่งเพื่อ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการทอ่งเพื่อและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อนำข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้ตรงตามเนื้อหาและครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการวิจัย

การเก็บข้อมูลภาคสนาม นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพไปเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างโดยเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม จำนวน 30 คน ยังหมู่บ้านเป้าหมายในวันที่มีกิจกรรมการทอ่งเพื่อชุมชนระหว่างช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือวิชาการและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลภาคสนามที่ได้มาจากแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต การจดบันทึก การอัดเทป และการบันทึกภาพ นำมาวิเคราะห์โดยวิธีการ Method of Agreement ซึ่งประกอบด้วย การตรวจสอบความถูกต้อง เชื่อถือได้ในทางแนวคิดทฤษฎี โดยพิจารณาเอกสารที่เป็นเรื่องเดียวกันจากหลาย ๆ แหล่ง หากข้อมูลตรงกันก็มีความเชื่อถือ และสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับอ้างอิงได้ จากนั้นนำข้อมูลมาแจกแจงโดยใช้หลักการและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปมัย (Analytic Induction) และการวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยโดยการเขียนแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยกวย ไทยเขมรและไทยลาว ในจังหวัดสุรินทร์ มีดังนี้

1. ศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยกวย ไทยเขมรและไทยลาว ในจังหวัดสุรินทร์ มี 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยกวย ไทยเขมร และไทยลาว มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ โบราณสถานปราสาทหิน สุสานช้าง ชุมชนปั้นหม้อดินเผา การจัดการท่องเที่ยวประจำปีงานประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ตามแบบกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น บวชนาคช้าง ประเพณีแข่งเรือ งานแซนโฌนตา

มีศูนย์เรียนรู้ชุมชนที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน และสามารถเดินทางเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก

1.2 ด้านวิถีชีวิตดั้งเดิม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยกวย ไทยเขมร และไทยลาว มีวิถีการดำเนินชีวิตที่มีความเรียบง่าย สะท้อนถึงอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง เช่น การสื่อสารทางภาษา การแต่งกาย อาหารพื้นบ้าน การปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และอำนาจเหนือธรรมชาติทั้งหลาย

1.3 ด้านภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยกวย ไทยเขมร และไทยลาว มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยชุมชนมีศูนย์เรียนรู้และสถานที่สาธิตวิธีการทำกระดาษสาจากมูลช้าง การออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นบ้าน หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา งานสานจากต้นไทร มีการแปรรูปสินค้าพื้นบ้าน และผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและจำหน่ายในงานเทศกาลประจำปีของอำเภอและจังหวัด

1.4 ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยกวย ไทยเขมร และไทยลาว มีภูมินิเวศวัฒนธรรมป่าบุงทามและแม่น้ำมูลซึ่งเอื้อประโยชน์แก่ชุมชนในการเป็นแหล่งอาหารจากธรรมชาติของคนและสัตว์เลี้ยง บางครอบครัวมีการผลิตเกลือสินเธาว์ในช่วงฤดูร้อน และมี

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเดินสำรวจป่าและปลูกต้นกล้าไม้ป่า การปั้นหม้อดิน

2. แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยภูเขา ไทยเขมรและไทยลาวในจังหวัดสุรินทร์ มีดังนี้

2.1 ดำเนินการเสริมสร้างจิตสำนึกโดยมีส่วนร่วมเป็นจิตอาสาเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวให้ทุกคนรู้สึกความเป็นเจ้าของรักษาและหวงแหนชุมชนร่วมกันดูแลรักษาความสะอาด การดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว

2.2 ดำเนินการอนุรักษ์คุณค่าภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยชุมชนได้ร่วมกันศึกษาค้นหาสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ในชุมชนเพื่อนำมาสร้างคุณค่าในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนและการนำภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นจุดส่งเสริมดึงดูดการท่องเที่ยว

2.3 ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว วางแผนแบบมีส่วนร่วมให้ทุกคนได้ร่วมกันคิดร่วมกันทำร่วมประเมินผลและร่วมกันรับผิดชอบ ทั้งในเรื่องผลประโยชน์และความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น เพื่อสร้างความพึงพอใจให้เกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย ทั้งในส่วนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความปลอดภัย ที่พักอาศัย อาหาร กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย และการให้บริการของชุมชน ส่วนประชาชนในชุมชนได้รับความพึงพอใจที่ได้ร่วมจัดการและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ประเมินและปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมประเมินผลแล้วก็ร่วมกันปรับปรุงแก้ไขให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและนักท่องเที่ยว

2.4 การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม คือร่วมกันวางแผน ร่วมกันดำเนินงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบร่วมกันตรวจสอบ ร่วมกันปรับปรุงแก้ไข โดยการดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการ มีหน้าที่บริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน มีการกำหนดจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายเน้นการศึกษาวัฒนธรรมควบคู่กับสภาพทางธรรมชาติที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ การสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ โดยเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวของชุมชนไทยภูเขา ไทยเขมรและไทยลาว

2.5 การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยจัดทำศูนย์ข้อมูลป้ายแนะนำสถานที่ที่พักริมทาง ตารางเวลารถบริการนำเที่ยวชม จุดชมวิว การบริการอาหารเครื่องดื่ม สาธารณูปโภค การสื่อสารห้องน้ำ การปฐมพยาบาลขั้นต้น วัสดุอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยว การปรับปรุงฟื้นฟู พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์แก่คนในพื้นที่ชุมชน บุคคลทั่วไปโดยใช้สื่อออนไลน์ และจัดให้มีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบและสนับสนุนอย่างชัดเจนต่อเนื่อง ทั้งในแง่งบประมาณสนับสนุน งานวิชาการ การฝึกอบรมพัฒนาทักษะบุคลากร และการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยก्यू ไทยเขมร และไทยลาว พบว่า ชุมชนมีศักยภาพในด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านวิถีชีวิตดั้งเดิม ด้านภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งชุมชนจะต้องมีการเตรียมความพร้อมในการจัดงานบุญประเพณีนำเสนอเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมชุมชนจากเรื่องราวประวัติศาสตร์ชุมชน ตำนานพื้นบ้าน แหล่งโบราณคดี โบราณสถาน ขนบธรรมเนียมประเพณี และกิจกรรมที่สามารถดึงดูดความสนใจแก่บุคคลภายนอก หรือนักท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวลักษณะเช่นนี้เป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่ผู้สนใจเข้ามาท่องเที่ยวที่นั่น มีความสนใจที่จะมาศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ แสวงหาความแปลกใหม่ศึกษาความแตกต่างด้านวัฒนธรรม และสัมผัสธรรมชาติ รวมถึงการสืบค้นหาประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structuralism) ของ Strauss (1969) ที่มองว่าระบบความคิดของมนุษย์ซึ่งประกอบด้วย สมอ ประสาท จิตใจ และต่อมต่างๆ เป็นระบบธรรมชาติให้มา ทำงานได้เองโดยอัตโนมัติ และเป็นไปอย่างมีเหตุผลในรูปของตรรกศาสตร์ (Logic) จะเห็นความคิดของมนุษย์เป็นรูปธรรมได้ โดยสื่อความหมายออกมาทางระบบศิลปะ ความหลัง และความศักดิ์สิทธิ์ ระบบศาสนา ภาษา และระบบสัญลักษณ์ ทุก ๆ ระบบศึกษาระบบความคิดของคนในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในชุมชนร่วมกัน และในแต่ละวัฒนธรรมต่างก็มีเอกลักษณ์ที่เป็นของตนเอง ทำให้ผู้สนใจการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้เข้าใจในวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยก्यू ไทยเขมร และไทยลาวอย่างแท้จริง

ชุมชนไทยก्यू ไทยเขมรและไทยลาวในจังหวัดสุรินทร์ ที่ผู้วิจัยศึกษาอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่ลุ่มแม่น้ำมูล นับเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของอำคา แสงงาม (2553) ที่ได้วิจัยพื้นที่ลุ่มน้ำมูลซึ่งอยู่ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ เรื่องการศึกษาศักยภาพทรัพยากรและการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ ผลการวิจัยพบว่า ประวัติการท่องเที่ยวชุมชนมีแหล่งผลิตเกลือบริเวณบ่อพันขันสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายส่งผลให้ขอมเข้าไปสร้างชุมชนและสร้างภูในทุ่งกุลาร้องไห้เมื่อวัฒนธรรมขอมเสื่อมคนลาวเข้าไปอยู่แทนที่เดิมของขอมได้ถือเอาภูเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เกิดเป็นประเพณีเฉพาะถิ่นปีพ.ศ. 2510 ประชาชนอพยพเข้าไปอยู่ในทุ่งกุลาร้องไห้มากขึ้นและยากจนรัฐเข้าไปพัฒนาและส่งเสริมให้ปลูกข้าวหอมมะลิ ปีพ.ศ. 2534 รัฐบูรณะภูพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเริ่มมีนักท่องเที่ยวเข้าไปชุมชนจึงส่งเสริมตั้งกลุ่มทอผ้าโรงสีข้าวการจัดการป่า ปีพ.ศ. 2545 เปิดหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงการเกษตร ปีพ.ศ. 2548 ชาวบ้านทำวิจัยท้องถิ่นประเด็นการท่องเที่ยวพาทาม ชะยะประวัติศาสตร์ทำให้คนสนใจเข้าไปศึกษาดูงานอันก่อให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงกำหนดการท่องเที่ยวเป็นนโยบาย

ทรัพยากรที่มีศักยภาพทำให้คนเข้าไปเที่ยวคือธนาคารขยะรีไซเคิลสุสานกู่บ่อพันชั้นป่าทามกูดเป่งศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนศูนย์ผ้าไหมเกจอาจารย์ลิมคุคลองเมืองสวนเกษตรวรรณกรรมดนตรีและการตัดลายกระดาษทรัพยากรเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวได้แก่ ประเพณีสงกรานต์บั้งไฟพืชรักบี้ชุมชนบ่อเลี้ยงปลาองค์กรในชุมชนให้การสนับสนุนจัดท่องเที่ยวและคนในชุมชนมีอาชีพค้าขายไม่ตรีดีโดยทั่วไปมีห้องน้ำที่พักและอาหารไว้บริการซึ่งต้องประสานสั่งจองล่วงหน้าโดยรัฐมีนโยบายและสนับสนุนงบประมาณ และสอดคล้องกับการวิจัยของมานิตย์มณีธรรม (2544) ที่ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหมู่บ้านชาวเขาตามโครงการเงินกู้ OCEF บ้านจะคือ ตำบลห้วยชมพู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะทางกายภาพของชุมชนเอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ มีภูมิประเทศ มีประเพณีพิธีกรรมและภูมิปัญญาดั้งเดิมที่เป็นเสน่ห์ต่อการท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาที่ชุมชนทุ่งกุลาร้องไห้ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายด้านมรดกทางโบราณคดีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนในท้องถิ่นขนบธรรมเนียมประเพณีและภูมิปัญญา ผู้คนมีศรัทธาส่งต่อพุทธศาสนามีโบราณวัตถุและศาสนสถานที่สำคัญหลายแห่งเหมาะที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และสอดคล้องกับการวิจัยของดารณี บุญธรรมและคณะ (2544) ที่ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมของชุมชนชาวม้งที่บ้านน้ำคะลานก้วย พบว่าชุมชนมีความหลากหลายทางชีวภาพและขนบธรรมเนียมประเพณีที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสอดคล้องกับการวิจัยของ Okazaki (2008) ที่ได้ศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน : แนวคิดและการนำไปใช้ กรณีศึกษาในเมืองปลาวัน ประเทศฟิลิปปินส์ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนพื้นเมืองได้ริเริ่มโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนก่อนที่จะมีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยรัฐบาล โดยรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเสนอให้มีการกระจายอำนาจให้ชุมชนดำเนินการ กระบวนการทำงานร่วมกันและการสร้างทุนทางสังคม การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการวางแผนการท่องเที่ยวได้รับการส่งเสริมให้เป็นแนวทางในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการวิจัยของรสิกา อังกูร และคณะ (2547) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตและความงดงามในศิลปวัฒนธรรมและสอดคล้องกับการวิจัยของสุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ และบงกช เจนชัยภูมิ (2554) ที่ศึกษาศักยภาพเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท บ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท บ้านหนองห้าง มีศักยภาพการท่องเที่ยวสูง เพราะมีเอกลักษณ์ด้านการแต่งกาย ภาษาและวัฒนธรรมประเพณี เครื่องครัดในฮีดคอง ชาวบ้านพร้อมใจกันอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของชนเผ่าไว้ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการแต่งกายตามแบบผู้ไทดั้งเดิมและภาษาผู้ไท พร้อมกันนี้ชุมชนยังมี

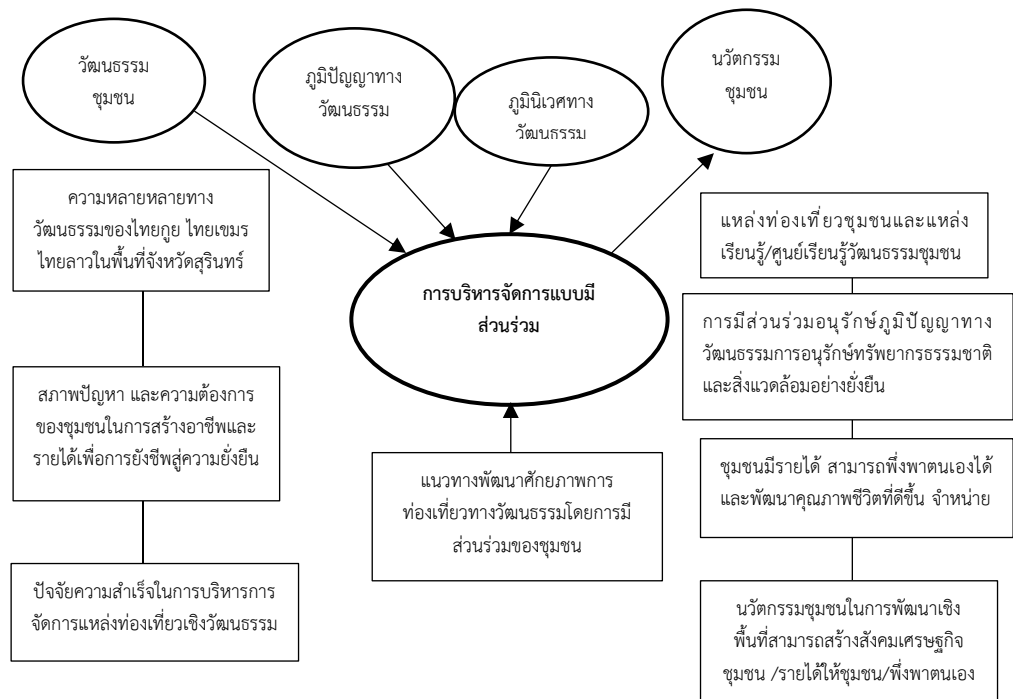
ความพร้อมทางด้านจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ ไว้รองรับนักท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวแบบผจญภัย เป็นต้น

2. แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยภูเขา ไทยเขมรและไทยลาวในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า ควรดำเนินการเสริมสร้างจิตสำนึกโดยมีส่วนร่วมเป็นจิตอาสา ดำเนินการอนุรักษ์คุณค่าภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา วิชัยประเสริฐกุล (2554) ได้วิจัยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด ควรมีแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมหรือสร้างขึ้นใหม่แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ถนน ท่าเรือ การดูแลรักษาความสะอาด รวมถึงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นในอนาคต แนวทางการส่งเสริมด้านการตลาดการท่องเที่ยว ทั้งการประชาสัมพันธ์รวมถึงการจัดการด้านมาตรฐานราคาสินค้าและบริการ แนวทางเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ร่วมมือกัน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว แนวทางการจัดองค์การบริหารการท่องเที่ยวรวมทั้งการเสนอให้จัดตั้งกลุ่มเพื่อเกาะเกร็ด เพื่อเข้ามาบริหารจัดการการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดโดยตรง และเสนอออกมาเป็นเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวแบบใหม่ให้เกิดการกระจายนักท่องเที่ยว รวมถึงการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ในขณะที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าของเกาะเกร็ด ตามหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการวิจัยของกชธมน วงศ์คำ (2562) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอกำแพง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีความพร้อม มีความต้องการ และมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนเป็นเจ้าของจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมให้ยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อค้นพบจากการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยภูเขา ไทยเขมรและไทยลาวในจังหวัดสุรินทร์ ที่เป็นองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพเกิดขึ้นจากการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การมีแกนนำในการบริหารจัดการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของสมาชิกและชุมชน การตลาดและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องจะช่วยสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นกับชุมชนโดยกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเป็นธรรมและสร้างโอกาสในการมีรายได้เสริม และการท่องเที่ยวสามารถสร้างการเรียนรู้ความเข้าใจในวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชนให้แก่ผู้มาเยือน ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่ชุมชนร่วมกันจัดการเพื่อสร้างจิตสำนึกและองค์ความรู้ในการอนุรักษ์จัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายของระบบนิเวศและส่งเสริมฟื้นฟู สืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ จุดดึงดูดสำคัญคือการมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและมีการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นรายได้เสริมที่สามารถนำรายได้นั้นไปดำรงชีพ โดยที่คนในชุมชนยังคงดำเนินวิถีดั้งเดิมปกติ เป็นการสร้างทางเลือกเรื่องรายได้ให้กับครอบครัว ในการสร้างอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สร้างงานให้กับคนในชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชน รายได้จากการท่องเที่ยวสามารถนำมาบริหารจัดการสรรสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์และพัฒนาชุมชน สร้างความมั่นคงเข้มแข็งแก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 ศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีนโยบายส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อารยธรรม อีสานและลุ่มน้ำโขง ชี มูล
2. ควรมีนโยบายส่งเสริมพัฒนาตลาดรองรับนักท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม พักผ่อนหย่อนใจ จับจ่ายซื้อสินค้าสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน เช่น ตลาดวิถีชุมชนดั้งเดิมกลุ่มชาติพันธุ์ไทยกึ่ง ไทยเขมรและไทยลาว การจัดการเทศกาลงานประจำปีกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สุรินทร์และกลุ่มประเทศอาเซียน เป็นต้น

3. ควรมีนโยบายส่งเสริมพัฒนาบุคลากรในชุมชน ด้านการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรในชุมชนเกิดความตระหนัก และให้ความสำคัญกับทุนทางสังคมที่ชุมชนมีอยู่ และใช้ให้เกิดประโยชน์รวมถึงการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ในชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการให้ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวด้วย
2. ควรมีการวิจัยเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในอาเซียนที่เชื่อมโยงระเปียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง
3. ควรมีการวิจัย รวบรวมองค์ความรู้ ด้านศิลปวัฒนธรรม และการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดอีสาน อารยธรรมลุ่มแม่น้ำโขง ซี มูล

เอกสารอ้างอิง

- กชธมน วงศ์คำ. (2562). *การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยขี้ ตำบลแกดำ อำเภอกำแพง จังหวัด มหาสารคาม*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2541). *การศึกษาทบทวนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบน*. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา. (2560). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (2560-2564)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา.
- ดารณี บุญธรรม และคณะ. (2544). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมโดยชุมชนชาวม้งบ้านน้ำคางสานก้วย ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปาง จังหวัดพะเยา* (รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พรหมภัสสร ชุณห์บุญญทิพย์. (2560). *การท่องเที่ยวชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไชยวาน บ้านดอนแดง อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม*. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, (13)2, 47-61.
- พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. (2557). *รายงานการวิจัยการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา หมู่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่*. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- มานิตย์ มณีธรรม. (2544). *รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหมู่บ้านชาวเขา ตามโครงการเงินกู้ OCEF : กรณีศึกษาบ้านจะคือ ตำบลห้วยชมภู*

- อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย (รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- รสิกา อังกูร และคณะ. (2547). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ และบงกช เจนชัยภูมิ. (2554). การศึกษาศักยภาพเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุพัตรา วิชัยประเสริฐกุล. (2554). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเกาะเกร็ด จังหวัด นนทบุรี. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดิศยา พวงทอง. (2549). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- อำคา แสงงาม. (2553). การศึกษาศักยภาพทรัพยากรและการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Strauss, C. (1969). *The Elementary Structures of Kinship*. Revised edition translated by James Harle BELL, John Richard von STURMER, and Rodney NEEDHAM (ed.). London: Spottiswoode.
- Okazaki, E. (2008). A community-based tourism model: Its conception and use. *Journal of Sustainable Tourism*, 16(5), 511–529.
- Gareth, S. & Williams, M., A. (2004). *Tourism and Tourism Spaces*. London: Sage Publishing.

